

Cüneyt Ülsever: Bir laiklik modeli denemesi

09 Mayıs 2000

8 Mayıs 2000 Pazartesi günü yazdığım yazıda **liberal** bir tez çerçevesinde, her ne kadar laikliğin doğru tanımı ‘‘devletin din işlerinden elini çekmesini’’ içerse de; Türkiye’de yaşanan **tarihsel gerçekliliğin**, bu duruma, en azından şimdilik imkân tanımadığı tezini ileri sürmüştüm. **Kilise** kurumu gibi **cami** kurumu olmayan **Türkiye Müslümanlığı**, hiçbir tarikata veya cemaate bağlı olmayan **sessiz çoğunluğun** haklarını da korumak zorundadır.

Buna göre benim önerdiğim **laiklik modelinin** ana hatları şöyle:

- 1) Tüm tarikatların, mezheplerin, cemaatlerin önündeki her türlü **hukuki engel** kaldırılmalı. İsteyen, istediği yerde ve istediği imamla ibadetini yapabilmeli. Devlet, doğal hakkı olarak bu merkezleri **Anayasa'nın** temel ilkeleri açısından denetlemeli, ancak bu tür merkezlerin başka hiçbir işine karışmamalıdır.
- 2) **Diyanet İşleri**'ni yeniden düzenlemek amacıyla nüfus sayımlarında vatandaşlara din ve mezhepleri sorulmalı, bir tarikat veya dini cemaat mensubu olup olmadıkları kayda geçirilmelidir. Ancak, nüfus cüzdanlarında vatandaşın diniyle ilgili bir bölüm olmamalıdır.
- 3) Devletin din işlerinden çekilmesi, **Diyanet İşleri'nin** kaldırılması olarak algılanmamalı, ancak Diyanet İşleri yeniden düzenlenmelidir.
- 4) Diyanet İşleri, şu temel ilkeler etrafında yeniden düzenlenmelidir:
  - a) Diyanet'in yönetim kurulu, nüfus sayımlarında beyan edilen oranlarda İslami mezhepler arasında paylaşılmalıdır.
  - b) Diyanet İşleri'nin yönetim kurulu, sayısal temsil oranlarına göre **TBMM** tarafından seçilmeli ve tamamen özerk bir yapıya sahip olmalıdır. Başkanı üyeler **kendi** aralarından seçerler. TBMM seçeceği kurulu nüfus sayımında beyan edilen oranlar çerçevesinde oluşturmak zorundadır. Seçilen üyeler 5 yıl süreyle görev yapmalıdırlar. Seçilecek üyelerden partilerin hiçbir kontenjanı olmamalı ve liyakat açısından Diyanet yönetimine seçilebilme hakkı kanunla düzenlenmelidir. Ancak, serbest beyanlarıyla tarikat veya cemaat mensubu olduğunu beyan edenler, Diyanet yönetiminde görev alamazlar. Adaylar TBMM üyelerinin bireysel önerileriyle aday olabilirler, **seçim** gizli oyla yapılır.
  - c) Diyanet sadece beyan edilen dinlere (İslam) ve mezheplerine hizmet vermekten sorumludur. Tarikatlar ve cemaatler özel alandır.
  - d) Diyanet İşleri, ayrıca tüm azınlık dinlerinin liderlerinden oluşan bir istişare kurulu kurmalı ve bu kurul vasıtasıyla azınlık dinleri Diyanet'ten talepte ve dilekte bulunma hakkına sahip olmalıdır.
  - e) TBMM tarafından tanzim edilen Diyanet bütçesi, Diyanet İşleri Yönetim Kurulu'na terk edilmelidir. Ancak, kurul harcama esaslarında nüfus sayımında belirlenen oranlara göre mezhepler arası paylaşım yapmak zorundadır. Bütçe her mali yıl sonunda TBMM tarafından ibra edilmek durumundadır.

f) İmam ve eşdeğerdeki din adamları, köy ve mahalle muhtarları seçimleri sırasında seçimle işbaşına gelmeli ve Diyanet İşleri'nin özerklik haklarından aynen yararlanmalıdır. Adaylarda aranan koşullar kanunla tespit edilir. Aday çıkmayan yere Diyanet atama yapılabilir.

g) Seçilen imamlar, özlük ve Anayasa'nın temel haklarının korunması açılarından Diyanet İşleri'ne bağlıdırlar. Diyanet, vaazlarda ne söyleneceği değil, ne söylenemeyeceği konusunda yetkilidir. (Bkz, Cüneyt Ülsever-“Pratik Teoriyi Daima Aşıyor” LDT Yayınları-1996, s; 131-149).